

zijn vol-
baar zich
gezelschap-
let knoeien
das ergens
schen, die
wonderdoen
an godiend.
er men er
as" wordt
ij". Nu zal
opmerking
ad („ons")
ier is toch
nij! Toch
mers: men
oren met
in, dien ik
heb. Dan
et „met"
nd ga, vor-
trekken we
zou later
n worden.
tegen
k weigeren,
t zich dan
was hij dus
officieel ge-

le woorden
an een be-
wig staan
el der ver-
t maar eens
het Nieuwe
den histo-

elijking van
t blijkt, dat
id (Judas
„met Jezus"
ter, te zijn,
t gezelschap
Luc. 22:59,
nschen, die
niet de kans
n, maar bij
is, geestelijk
wezen, b.v.
ijn" kan be-
ten gunste
Jezus „met"
en algeme-
evat: „met"
ie later Hem
chare" was
enfin, die
in het alge-
en in zijn
rechte in;
zoo heeft
1:4, Marc. 2
20:34, Titus
nam (met P.)
t wien David
tegen hem

eve aanwen-
elijk wij die
is op gelijke
nu eigenlijk
id? Indien
t: „in het
er (en niet
t (zoals b.v.
andidaat uit-
t, zonder dat
dien candi-
dij-verband
derlijk onder
rekken.

onze teksten-
met „voor"?
villen zeggen
let meer dan

ervalt de pro-
en brief zoo-
n al; dat is

we hier den

tekenis, die
nd zijn") in
ent heeft.

s voorbeelden
van het ge-

mand of iets
te wijzen op
seert, omdat
ruikt worden.

als hier („voor" en „tegen"): n.l. 2 Cor. 13:8: Wij vermogen niets tegen de waarheid, maar voor de waarheid. Hier is alleen bedoeld dat wij den loop der waarheid niet kunnen tegenhouden, remmen, ook al zouden wij dat bedoelen; integendeel: de waarheid zal zich altijd rechtvaardigen; wij kunnen niet anders zijn dan instrumenten, waaraan zij haar kracht, desnoods tegen onzen wil, demonstreert. (Denk eens aan Bileam). „Tegen" beteekent: „ten nadeele van", „voor": „ten voordeele van". En de kwestie van iemands „keus" of „hart", zelfs van den indruk, dien hij op anderen maakt, blijft buiten beschouwing (vgl. vers 7).

Meer van zulke uitspraken zijn er. B.v. Rom. 8:31: zoo God vóór ons is (weer hetzelfde voorzetsel), wie zal „tegen ons zijn"? Natuurlijk zijn er velen, die in hun „hart" wel degelijk tegen ons zijn; ja — dat wij God „vóór ons" durven noemen, dat vele vijandige gedachten openbaar maken. Toch is niemand tegen ons, d.w.z.: niemand zal ons kunnen beschadigen, in ons wezenlijk nadeel werken... Weer is de „besliste keuze" buiten beschouwing gebleven hier.

Zoo is het ook in Marcus 14:55: de Overpriesters en het Sanhedrin zoeken (een tijdlang achtereen, blijkens den tekst, m.a.w. ze zoeken zonder oogenblikkelijke vertering door „hartstocht", alleen als diplomaten), getuigenis tegen Jezus, getuigenis in Zijn nadeel, à charge (vgl. Matth. 26:59, Marcus 14:55, 56).

Hoe bitter weinig de gezindheid van het hart soms in rekening gebracht wordt in dit nieuw-testamentisch „tegen zijn", en hoe sterk de aandacht soms geconcentreerd wordt alleen op het resultaat van iemands openlijk optreden, blijkt wel zeer sprekend uit 1 Cor. 15:15. De Statenvertaling heeft hier het woord „tegen" weggewerkt; doch het Grieksch zegt zeer levendig: (als Christus niet opgestaan is) dan worden wij bevonden valsche getuigen, want wij getuigden dan tegen God (in) dat Hij Christus opwekte, dien Hij (dan toch feitelijk) niet opwekte, indien althans de dooden (in het algemeen) niet opgewekt worden (gelijk beweerd wordt). Hier stelt Paulus dus de mogelijkheid, dat iemand heel „mooie" dingen zegt van God, bepaald lofzinnende dingen, met de beste bedoelingen; maar ja, als het niet waar is, dan is het toch maar tegen God in; het resultaat wordt hier weer gezien, los van de subjectieve bedoeling. (Vergelijk voorts nog Joh. 19:11, Hand. 21:28 en 25:3).

b). En nu het woordje „voor". In den grondtekst staat iets, dat zooveel zeggen wil als: in het voordeel van, in het belang van, ten gunste van.

Wie dus vóór iemand is, handelt daarmee in diens voordeel, begunstigt hem in zijn werk, helpt hem vooruit, staat praktisch aan zijn kant.

Laat weer enkele voorbeelden spreken: Reeds wezen we op Rom. 8:31. Ook op 2 Cor. 13:8. Daarnaast valt te noemen: Filipp. 4:10: gij zijt verwakkerd, om „aan mij te denken"; eigenlijk staat er: om te bedenken datgene, wat in mijn belang, wat mij tot voordeel is; Paulus had n.l. de opbrengst van een flinke collectie thuis gekregen. In gelijken zin bidt de Geest in het voordeel der geloovigen, ten hunne gunste, Rom. 8:26, bidt Christus in het belang der Zijnen, Rom. 8:34, Hebr. 7:25, is Christus ons ten voordeel, te onzen bate, verschenen voor 's Vaders aangezicht, Hebr. 9:24, mag Paulus (in een zelfverdediging) spreken in zijn eigen belang, Hand. 26:1, moeten de leden van een lichaam in elkaars belang werkzaam zijn, 1 Cor. 12:25, waken de voorgangers ten bate van de leden Hebr. 13:17, gelijk ze ook zoo in hun belang voor hen strijden in 't bidden, Col. 4:12, evenals het omgekeerd geschiedt, Rom. 15:30. We noemen niet meer, en volstaan met de mededeeling, dat mijn woordenboek op het Grieksch N. T. nog in dezelfde betekenis 44 voorbeelden aangeeft, zonder nog volledig te willen zijn.

K. S.

† Prof. L. Lindeboom.

De tijding van het overlijden van Prof. L. Lindeboom bereikte ons te laat om den overledene nog in dit nummer te herdenken. We hopen in het volgende nummer een In Memoriam te geven.

DE REDACTIE.

„Een Rococo-Huwelijk". door Wouter van Riesen.

Ongetwijfeld herinnert men zich de boeken van de Schrijfters L. E. en Ignatia Lubeley (de gezusters Engelberts, van wie de eerstgenoemde voor enkele jaren is overleden).

Verschillende malen heb ik over deze boeken in ons blad geschreven (in een der oudste jaargangen o.m. in de artikelenserie „Als van oude prenten") en zo ter lezing aanbevolen.

Deze historische novellen en romans („Silhouet-

ten", „Onder de Republiek", „De Sterkste", „Mietje van der Dussen", „De Oude Strijd om het bestaan", „Levensbeelden", „Een vergeten Proces", „Friesche Jayke", „In de Generaliteitslanden", „Mesdames", van L. E., „In de Provincie", „De Schaduw", „Babetta", „Eenvoudige Levens", van Ignatia Lubeley, welke titels ik opsom om nog eens op deze voortreffelijke lectuur de aandacht te vestigen) deze historische novellen en romans hebben een geheel eigen type. Ze zijn geen verhalen in den gewonen zin van het woord, maar, gebaseerd op vergezichte papieren en brieven, de fijne weefsels van familie-geschiedenis uit het verleden, beschrijvend en ontledend menschen en verhoudingen uit de 17e en 18e eeuw. Ze brengen den lezer in de kasteelen der adellijke geslachten en in de huizen der deftige burgers, en vertellen, wat zich achter veel uiterlijkheid afspeelde aan familie-gebeuren en persoonlijke levenservaring. Ze belichten historie, die de geschiedenisboeken niet meedeelen en teekenen de sfeer van voorbijgegangene geslachten in de eigen kleur en de eigen vormen.

Anderen zijn in de richting van L. E. en Ignatia Lubeley voortgegaan: E. Gewin, die enkele bundels van soortgelijke schetsen publiceerde, en Wouter van Riesen, wiens „Miniatuur" in geest en vorm aan het werk der Schrijfters nauw verwant was.

Deze Wouter van Riesen gaf nu ook een roman in dezen stijl „Rococo-Huwelijk". Het boek is reeds eenigen tijd geleden verschenen, maar het werd in ons blad nog niet besproken en moge daarom het onderwerp vormen van dit artikel.

Geheel in den trant van L. E. en Ignatia Lubeley heeft Wouter van Riesen zijn stof geput uit archief-papieren: de familiestukken van Baron de Vos van Steenwijk stonden tot zijn beschikking. En ook leidt zijn verhaal terug naar een ver verleden: den Rococotijd, het midden der 18e eeuw. De naam van zijn hoofdfiguur, Hendrik Ernst Graaf von und zu Dohna, is gefingeerd. „Waarom", aldus motiveert hij dat, „waarom zou ik zijn waren naam noemen in de beschrijving van zijn leven, die ik opbouwde uit de enkele stukken welke mij ten dienste staan? Het zij voldoende, dat hij, dien ik hier aanduid met den naam Hendrik Ernst, graaf von und zu Dohna, heeft geleefd en liefgehad. Heeft gevochten tegen het leven; koud en liefdeloos is bejegend, zooals zooveel zijner tijd- en standgenooten, welke hij heeft overtroffen door geen wraak te nemen tegen hen, die zijn bestaan met opzet versomberden. Uit de groote bescheidenheid, welke naar voren komt uit zijn nagelaten papieren, de delicate, waarmee hij bij zijn leven de zijnen heeft behandeld, spreekt voor mijn gevoelen een verbod ware namen te noemen bij het schilderen van juiste toestanden. Hijzelf zou dit niet hebben gewenscht..."

Deze rechtvaardiging is niet slechts aannemelijk, maar ze geeft meteen ook aan, wat het verhaal is en brengt: een levensgeschiedenis, die een lijdens-geschiedenis is geweest, tengevolge van de verhoudingen van stand en tijd.

Hendrik Ernst was de zoon van graaf Ulrich en Anne-Marie van Sonsfeld-Chemnitz. Hun huwelijk was geweest een belangen-huwelijk, zonder liefde, zelfs zonder gunstigheid. En ziedaar, de dadelijke verklaring van de eenzaamheid van den jongen. Zijn vader, een brute, rauwe man, bekommerde zich om den zoon niet en zijn moeder was een zelfzuchtige, teleurgestelde, hooghartige vrouw, die zich niets aan het kind gelegen liet liggen, maar het geheel overliet aan de zorgen van het personeel. Zij sloot zich op in haar luxeus boudoir, en was bezig met haar herinneringen en haar inge-beelde kwalen.

Een belang van den jongen interesseerde de ouders: zijn huwelijkskansen. Want hij bracht „ein schönes Gut" en „politischen Vorteile" aan de partij, die hem een dochter tot vrouw zou verschaffen. En juist op dat ééne punt streefde de overigen volgzame en lijdzame zoon, die zwak was van gezondheid en teer van inborst, tegen. Zijn hart hing aan een nichtje, Thérèse, Comtesse d'Avrigny, die hij, toen beiden nog kinderen waren, als logeetje in het ouderlijk kasteel had leeren kennen. Wel hadden de etiquette en de nagevolgde fransche zede tusschen hen een grooten afstand gehouden, maar ze had een blijvenden indruk op hem gemaakt, zoo sterk, dat hij in de berekeningen van zijn vader niet kon en wilde treden. Harde middelen werden aangewend om hem tot rede te brengen, middelen, die de koudheid en liefdeloosheid van de ouders deden kennen, maar ze baatten niet. Hendrik Ernst bleef zich verzetten, lijdelijk, verdragend alle onvriendelijke bejegeningen met stille smart, maar volhoudend. Zijn aanhankelijk karakter, zijn naar liefde hunkerende ziel maakten een huwelijk met de Duitsche dame, die men voor hem bestemd had, onmogelijk voor hem.

Dit is de kern van het verhaal, waaromheen al het gebeuren heenligt, zooals de slingerende lanen om het donkere kasteel. Want aldoor zien we de drie figuren: de stugge vader, onvermurwbaar, de onbewogen moeder, de stil-lidende jongen — en tusschen hen het feit, dat niet veranderde en geen verandering bracht.

Is de geschiedenis, die we zoovak vinden in de boeken van L. E. en Ignatia Lubeley, die ook Marie van Zeggelen beschreef in „De Plaetse aan de

*) N.V. G. J. A. Ruys' U.M., Zutphen.

Vegel": de geschiedenis van liefdesleed en liefdes-lijden door standsgrootheid en belangendwang, de geschiedenis, die scheuring bracht en verwijdering, maar geen oplossing kreeg, tenzij die door een der partijen werd geforceerd.

Veel en diep heeft Hans Ernst onder dezen ban geleiden, maar, de Schrijver zegt het in de geciteerde passage, zonder opstandigheid of wraak-zuchtige gedachten. Zelfs betoonde hij liefde tegenover hardheid. Want toen zijn vader op het met geweld doorgezette verloofsfeest door een be-roerte werd getroffen en zijn moeder, om tot rust te komen, naar Duitsche vriendinnen vertrok, verpleegde hij, de zoon, den zieke en becijferde hoeveel geld voor haar vermaak aan de harteloze moeder zou kunnen worden gezonden. Na een herhaalden aanval stierf de vader — maar zijn vrouw verscheen niet. Hans Ernst zelf werd ziek, maar de moeder verontschuldigde zich wegens gezondheids-reoden. En zoo stierf hij als de eenzame, in zijn laatste uren bijgestaan door de eenige, die hem van kind af met liefde had omringd, de oude vrouw Strijdig...

Naast en door deze trieste levensgeschiedenis heen, loopt die van Thérèse. Zonder zich te kun-nen verweren was zij uitgehuwelijkt aan een Duit-schen hoogheid, en dat huwelijksleven was één groot verdriet geworden: ontrouw, bedriegerij, hata-lijke bejegening van haar schoonmoeder, 't verlies van kinderen, hadden haar jonge kracht gebroken — ten slotte was ze weggetrokken, kiezend met een wanhoopsdaad voor haar levensgeluk.

Haar verdere geschiedenis wordt in de latere bladzijden van het boek gegeven, maar, al is die interessant genoeg, de hoofdlijn van het verhaal is afgesponnen, als we de vernietiging hebben ge-zien van leven en liefde door winzucht en stands-trots. „Altijd heeft Thérèse's beeld de gewonde ziel van den jongen graaf vervuld: bij zijn sterven ge-dacht hij haar nog; en Thérèse, terug op Dohna na haar vlucht, gevoelt, hoe Hendrik Ernst haar eenige liefde is geweest en met hem haar geluk is gestorven."

De schrijver heeft zijn verhaal gesteld tegen den achtergrond van het 18e eeuwse leven, bewogen door oorlogen en politieke moeilijkheden, door in-trigues en veeën, maar ook gestempeld door fran-sche zeden en ideeën. Dat tijdsbeeld is goed en instructief en wat we lezen in de verschillende brieffragmenten spiegelt den geest der menschen en de sfeer van coterie, die hen gevangen hield. (Deze brieffragmenten, doorgaans in het Duitsch of Fransch, stellen zekere eischen aan den lezer.) Daarom is zijn boek een goed vertegenwoordiger van het soort, waard om met rust en aandacht door velen gelezen te worden.

Boeken als dit hebben cachet en door dat cachet culturele betekenis.

C. T.

Zwolsche Pennevruchten.

In zijn Zwolsche periode heeft Gispén zich ont-popt als een volleerd scribent.

Al dadelijk zijn intrèerde, uitgekomen bij Zals-man onder den titel: „Het Woord der Waarheid", verradt een gerijpt schrijftalent. Met bewonderens-waardige gemakkelijke beheerscht hij zijn stof en in ongekunstelde bewoordingen spreekt hij over de hoogste dingen.

Dienaar des goddelijken woords, prediker van het woord der waarheid, ziedaar wat hij ook bij de Zwolsche gemeente wenschte te zijn. Na het bijna zeventien jaren in vier gemeenten verkondigd te hebben, acht hij het een onuitsprekelijk groot voor-recht, en dankt hij zijn God, dat hij het nu, in zijn vijfde gemeente, met nog onverzwakte over-tuiging hoopt te prediken. Beleid hij Gods woord niet als de waarheid, hij zou zich schamen het brood der gemeente te eten, en hij was liever knecht in eenige werkplaats, dan dat hij in het openbaar zou moeten bidden tot een God, dien hij niet ziet en niet begrijpt. Maar nu hij gelooft dat Gods woord de waarheid is, nu heeft hij recht op dezen leerstoel, nu behoeft hij niet verlegen te zijn met de vraag: wat zal ik prediken, nu kampt hij niet als in het onzekere, en hij strijdt niet als in de lucht slande, nu weet hij waar-heen. Achtereenvolgens bespreekt hij dan zijn recht om te prediken, de stof van zijn preeken, en het doel zijner prediking, als in Gods woord gegrond, gegeven en aangewezen.

Zijn recht om te prediken is in Gods woord ge-grond, omdat dit woord de waarheid is. Hij, die Gods woord kent als het woord der waarheid, heeft een recht om te prediken, tegenover de aanmati-ging van elke wetenschap, die van een ander be-ginsel uitgaat. Recht om te prediken heeft de die-naar des woords ook in den Staat, wiens burger en onderdaan hij is, wiens welzijn hij als voor-ganger en leider des volks verplicht is te zoeken. Ja, hij durft nog een schrede verder gaan en be-weren dat de dienaren des woords het recht heb-ben, om te prediken, zelfs tegenover de Kerk, zoo